

som blev overtaget af danerne og først forsvandt med Harald Blåtand i 900-tallet. For at komme så vidt må han bruge tvivlsomme oplysninger fra Tacitus, Prokop, Beda, Beowulf, Widsith og islandske sagaer. Metoden består i at fortolke og kombinere disse kilder, så de passer ind i hans teori om en slags Stor-Sønderjylland. Det er en form for historieforskning, som man troede, det var lykkedes Lauritz og Curt Weibull at tage livet af for ca. 70 år siden. I dag kritiseres Weibull'erne i stigende grad, men det er ikke det samme som at gå tilbage til metoder fra før år 1900.

Spørgsmålet er, om man overhovedet kan skrive historie om denne tidlige tid, og hvornår en sådan historie kan gøre krav på en eller anden form for »videnskabelighed«. Tænkte man sig, at vi var i stand til at se direkte ind i fortiden, ville den sikkert være utrolig – måske mere tilgængelig for digtere end for forskere. For at trække et skel mellem videnskab og dilettanteri kan vi tage et parallelt og »rent« eksempel fra Danevirkes udforskning. I 1964 blev den idé fremsat, at det ældste Danevirke godt kunne være ældre end fra 808, som det er overleveret i kilderne. Som begrundelse blev bl.a. henvist til Olgerdiget (Offa, 21/22, 1964/65, s. 112). Dette havde ingen tænkt på, og de ældre forskere anså det for usandsynligt. Ca. 10 år efter blev det påvist, at Danevirke faktisk var ældre end 808 (H. Andersen m.fl.: Danevirke I-II, 1976). Var det da uvidenskabeligt i året 1964 at operere med muligheden af et ældre Danevirke, men videnskabeligt i 1976? Kan sandheden være uvidenskabelig, fordi ingen tror på den?

Svaret på det sidste spørgsmål afhænger af, om man betragter »videnskab« som et socialt system af bestemte forskere og institutioner (og så er svaret ja), eller man betragter »videnskab« som erkendelse (og så er svaret

nej). Heri ligger naturligvis et alvorligt teoretisk problem. Men i praksis kan man prøve at komme uden om det ved at led-dele sine argumenter, diskutere andres og egne opfattelser kritisk – og klart tilkendegive, hvad der synes sikkert, og hvad der beror på fantasi.

Det er måske mere sådanne diskussioner, der karakteriserer »videnskab«, end det er bestemte »skoler« eller akademiske titler. Hans Neumann nøjes med at fremføre sine uforgrubelige meninger og forsyner dem med et hav af noter og citater (endog på græsk). Derved bliver resultatet dilettanteri, tilmed kvalificeret dilettanteri eller »lærd dilettanteri«.

Det lykkedes ham at få bogen ud i Sønderjylland, og det med støtte fra mange sider, bl.a. fra Statens Humanistiske Forskningsråd. Dette er der ingen grund til at kritisere, forudsat at støtten er givet for at opmuntre lokal aktivitet – og ikke på grund af svigten- de indsigt.

Helmuth Schledermann

Mogens Bencard og Svend Tougaard:
Ribe i tusind år. (Bygd, 1978). 72 s.

Da Mogens Bencard nærmede sig afslutningen på 25 års frugtbar virke som antikvar ved Den antikvariske Samling i Ribe, rundede han af med udsendelse af en bog, hvor borgerne kan læse om, hvad undersøgelserne ikke mindst i 1970'erne har givet af oplysninger om byens grundlæggelse og udvikling. Det er blevet en usædvanlig smuk publikation med meget smukke fotos, ikke mindst luftfotos, af Svend Tougaard, og en spændende, velskrevet tekst af Mogens Bencard.

Her finder man den første samlede fremstilling af byens komplicerede udvikling, således som denne synes at være forløbet ifølge resultaterne af de ud-

gravninger, der i 1970'erne afdækkede den ældste bebyggelse fra 700'erne. Instruktive tegninger støtter Bencards velskrevne fremlægning af teorierne om udviklingen, fra den første bosættelse nord for åen i jernalderens slutning i 700'erne over handelsplads og bispeby til dobbeltbyen i 1100'erne, med bebyggelse både nord og syd for åen, og storhedstidens by i den yngre middelalder. Naturligt nok er netop perioden indtil middelalderens slutning behandlet mest indgående, omfattende mere end halvdelen af bogen. Man finder her mere detaljerede behandlinger af forskellige håndværk, af handel og af domkirken, klostre og huse. Kilderne er her netop de mange genstande, der er fundet under udgravningerne, og bygninger, som endnu står. Tiden derefter behandles mere summarisk, indtil 1660 dog endnu lidt mere indgående; det var ind i 1600'erne endnu en storhedstid for Ribe med handel og skibsfart og midler til opførelse af de prægtige renæssancehuse, der endnu i så høj grad præger byen. Tiden efter enevældens indførelse var nedgang og forfald, og Mogens Bencard når over nogle få sider frem til industrialiseringens tid, 1850-1950, og tiden derefter, hvor byen fik en mere udpræget vækstperiode med dannelse af bykvarterer langt uden for den gamle middelalderlige bykerne.

Mogens Bencard kender sit Ribe og giver en levende oversigt over udviklingen i de lange linjer. Støttet af de smukke, velvalgte billeder og de illustrative skitser får man et meget anskueligt billede af byens udviklingshistorie. Blot et par steder studser man undervejs. Johannes Mejers kort fra 1651 er næppe helt så unøjagtigt, som det gøres til (s. 43); der er vel en gade og et åløb for meget, men ellers er mange træk gengivet ganske godt på dette det ældste kort over byen. Og når det hed-

der, at Klostergade efter al sandsynlighed er anlagt efter den store bybrand i 1580 (s. 45), så må det nævnes, at gaden optræder i hvert fald allerede 1571 i byens tingbog (s. 37b).

Ole Degn

Mogens Bencard (udg.): *Ribe excavations 1970-76*. Volume 1. (Sydjysk Universitetsforlag, 1981). 103 s.

Med dette første bind er startet en serie, der skal fremlægge resultaterne af de omfattende, meget spændende udgravninger, som i årene 1970-76 foretoges i Ribe. Serien redigeres af Mogens Bencard, Antikvarisk Samlings leder i årene 1955-80. Ved publiceringen af materialet får han hjælp af en lang række fagfolk fra forskellige discipliner (genstandsspecialer, zoologi, botanik osv.).

Første bind indeholder foruden Mogens Bencards indledning med redegørelse for projektet og et par overskuelige kort over udgravningerne og søgegrøfterne Inge Skovgaard-Petersens fremlæggelse af en tekstsamling indeholdende de skrevne kilder til Ribes ældste historie, indtil ca. 1200, og Kirsten Bendixens fremlæggelse af en katalog over fundene af sceattas og andre mønter.

Tekstsamlingen omfatter 59 tekster, der er gengivet på originalsproget latin, i et enkelt tilfælde dog tysk, og i dansk oversættelse og forsynet med kortfattede kommentarer.

Møntafsnittet behandler de 32 små sølvmønter, sceattas, der blev fundet ved udgravningerne, fra 700'erne og formentlig alle slået i Frisland, samt de øvrige, nyere mønter, der blev fundet, og denier- og sceatta-fundene fra udgravningerne ved Dankirke, ca. 5 km sydvest for Ribe. I katalogen afbildes og beskrives mønterne fra oldtiden